

KULTURKRITIKA

» LIBURUA

Zer ari zaigu gertatzen?

Aritz Galarraga

@aritzgalarraga

Oraingo gazte eroak

JOXE AZURMENDI

Enbolike, 1998

Markos Zapiainen *Zenbait terrorista* (Txalaparta, 2003) lanean aipatzen zen behin baino gehiagotan: *Oraingo gazte eroak* (Enbolike, Irun, 1998). Ez *Espainolak eta euskaldunak*, ez *Demokratak eta biolentoak*, ez Joxe Azurmendiren bibliografian nabarmendu diren gainerako izenburuak. *Oraingo gazte eroak*, gauza interesgarriak esateko gainera: “Beharbada Kronos ez da Goyak pintatu duen agure zahar terriblea, umeak jaten, eta bai gazte harro bat agure zahar gaixoak jaten?”, 1955-1965 bueltako gazteek gurean ekarri zuten haustura ilustratzeko. Behin galdetu ahal izan nion Zapiaini, Azurmendiren liburuaz baino, Joxan Elosegirekin batera sortu zuten Enbolike desagertu hartaz: “Euskarazko saiakera eta go-goeta sustatzea zuen helburu. Xoxari ordea ez genion merezi adinako garrantzirik eman eta hondoratu ginen”.

Emaizta bakar, beraz, Azurmendiren liburua, zeinak *Gogoetak ETaren sorrera inguruko kultur giroaz eta gaurkoaz* daukan azpiztitulutzat. Liburua berez hitzaurre bat zen –Nemesio Etxanizen gutunketaren bilduma ireki behar zuena–, “han eta hemen zerbait osatu eta luzatua”. Igartzen zaio hitzaurre zela, ez da erabat garbitu: “Irakurleak laster irakurriko ditu” dio, baina gero ezin irakurri eskutitz trukea. Ez da hil ala bizikoa: testua dugu, bere horretan, irakurlearen jakin-mina asetzeko modukoa. 1955-1965 bueltako garai haren erradiografia zehatz-zehatza delako batez ere –“Batuetan pentsatzen dut (...) gure arazoa belaunaldi bakarrean lau mende eta hiruzpalau iraultza batera bizi behar izatea dela”–; halaber gurea Europa mailan eztabaidagai zenarekin elkarriketan jartzen duelako –“Moderniak gure

artean erakusten zuen aurpegi –eta arima– erreakzionarioaren aurka izan da, zeren aurka altxatu den gazteria Euskal Herrian ere”–; eta hori erreferentziazko autoreak aipatuz egiten delako –“Merleau-Pontyk asko inpresionatu zuen Rikardo Arregi”–.

ETAren sorrera inguruko kultur giroaz, orduan, bai, *gaurkoaz* aldiz ez da hainbeste luzatzen: “60. urteetara ari gara itzultzen berriro, nik uste. Dena da diferentea, eta dena antzekoa. Establishment kontzientzia on osoaren jabe ikaratu batek, berriz ere gazteria ero bat ezin du ulertu”. Gure esku geratzen da, hartara, 1960ko hamarkadako zenbateraino den, ez bakarrik XX. mende bukaerakoa, berdin egungo egoeraren antzekoa. Azurmendiren “Zer ari zaigu gertatzen?” galderak, gaur, jarraitzen du izaten erabat pertinentea. Halere, filosofoaren nahikaririk ez ote gauden sobera urrun oraindik: “Guk ez dugu denok berdin pentsatu, berdin ibili nahi. Euskal Herriak artxipelago bat izaten jarrai dezala nahi genuke, mila uni-bertso txiki diferente, baina edonondik edonora joatea libre –libre itsasoa–, eta irlen artean dialogoa beti bizi-bizi”. ■

Joxe Azurmendi
(Zegama, 1941)
saiogile emankorra.